
„KORUPCIJOS SUVOKIMO INDEKSAS, 2018 m.“

LIETUVOS SITUACIJOS APŽVALGA

2019 m. sausio 29 d. buvo paskelbti „Transparency International“ atliekamo tyrimo „Korupcijos suvokimo indeksas, 2018 m.“ (toliau – KSI) rezultatai¹. 2018 m. Lietuvai buvo skirta 59 balai ir 38 vieta tarp tyrime vertinamų 180 pasaulio valstybių². Lyginant su 2017 m., KSI rezultatas nepasikeitė – Lietuvos įvertis ir pasaulinis reitingas išliko stabilūs. Šiais metais aukščiausiais KSI balais įvertintos šios valstybės: Danija (88 balai), Naujoji Zelandija (87 balai) ir Suomija (85 balai).

Kalbant apie globalius bei regioninius vertinimus, globalus KSI vidurkis šiais metais kaip ir pernai siekė 43 balus. Vidutinis Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybių įvertis – 65 balai (2017 m. ES vidutinis balas buvo toks pats). ES valstybių kontekste Lietuvos balas išlieka 6 balais žemesnis ir Lietuva tarp 28 ES valstybių narių, kaip ir 2017 m., atsidūrė 16-18 vietoje.

Tarp Baltijos valstybių lydere išlieka Estija, kurios KSI įvertis išaugo 2 balai ir siekia 73 balus, o skirta vieta reitinge pakilo trimis pakopomis į 18 vietą. Latvijos KSI išliko toks pat – 58 balai, tačiau pozicija pasauliniame kontekste sumažėjo viena vieta – Latvija šiomet 41 pasaulyje. Pastebėtina, kad stebint rezultatus nuo 2012 m., Estijos ir Latvijos KSI padidėjo 9 balais, o Lietuvos – 5 balais. Savo ruožtu Lenkija kaip ir praėjusiais metais surinko 60 balų ir užėmė tą pačią – 36 vietą pasaulyje, o nuo 2012 m. valstybės KSI pokytis siekia 2 balus.

Korupcijos suvokimo indeksas yra sudaromas remiantis tarptautiniais ekspertiniais vertinimais ir verslo apklausomis, jas standartizuojant pagal KSI metodologiją³. Baltijos valstybių įverčiai grįsti devyniais⁴ tais pačiais šaltiniais. Lyginant atskirų šaltinių įverčius, atkreiptinas dėmesys, kad Estijos rodikliai visuose KSI šaltiniuose yra aukštesni nei Lietuvos ir Latvijos, Lietuva

---

¹ Prieiga per internetą: www.transparency.org/cpi/

² Pažymėtina, kad vertintų valstybių skaičius šiais metais išliko kaip ir 2017 m. – 180, o 2016 m. buvo vertintos 176 valstybės

³ KSI tyrime naudojama informacija iš 13 šaltinių. Atskiri tarptautinių tyrimų elementai, aktualūs korupcijos vertinimui, yra standartizuojami taip, kad kiekvieno šaltinio įvertis pateikiamas šimto balų skalėje nuo 0 iki 100. KSI balas – šių rodiklių vidurkis. Plačiau apie KSI metodologiją: transparency.org/statisticalassessment

⁴ Nustatant Lietuvos, Latvijos ir Estijos 2018 m. KSI, remtasi šiais šaltiniais:

1. Bertelsmano fondo Transformacijos indekso tyrimas (Bertelsmann Foundation Transformation Index, BF TI); 2. IMD Pasaulio konkurencingumo metinė ataskaita (IMD World Competitiveness, IMD); 3. Freedom House „Tautų tranzito tyrimas“ (Freedom House Nations in Transit, FH); 4. Global Insights „Šalies rizikų vertinimo tyrimas“ (Global Insight Country Risk Ratings, GI); 5. Bertelsmano fondo „Darnaus valdymo rodiklių tyrimas“ (Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Indicators, BF (SGI)); 6. Economist Intelligence Unit „Šalies rizikų vertinimo tyrimas“ (Economist Intelligence Unit Country Risk Ratings, EIU); 7. Politinės rizikos centro tyrimas „Tarptautinis šalių rizikos gidas“ (Political Risk Services International Country Risk Guide (ICRG)); 8. Projektas „Demokratijos įvairovė“ (Varieties of Democracy Project, VDEM). 9. Pasaulio ekonomikos forumo Vadovų nuomonių tyrimas (World Economic Forum Executive Opinion Survey (EOS), WEF. Estija taip pat įtraukta į World Justice Project tyrimą „Teisės viršenybės indeksas“ (Rule of Law Index).

lenkia Latviją keturiuose tyrimuose, o prasčiausiai tarp Baltijos šalių Lietuva įvertinta trijuose tyrimuose.

Prasčiau už kaimynes Lietuva vertinama korupcijos paplitimo ir prevencijos srityje: remiantis Bertlesmano fondo tyrimu „Tvaraus valdymo rodikliai“ Lietuvos įvertis yra 8 balais žemesnis nei Latvijos ir 17 balų žemesnis nei Estijos; remiantis „Freedom House“ tyrimu „Tautų tranzitas“ korupcija Lietuvoje įvertinta 6 balais prasčiau nei Latvijoje, 15 balų prasčiau nei Estijoje. Korupcija Lietuvos politinėje sistemoje, remiantis PRS tyrimu „Tarptautinis šalių rizikos gidas“, buvo įvertinta balu žemiau nei Latvijos ir 16 balų žemiau nei Estijos politinėse sistemose.

Lietuva įvertinta geriau nei Latvija Bertelsmano fondo tyrimo „Transformacijos indeksas“ rodikliuose vertinančiuose antikorporcinę politiką ir baudžiamąjį persekiojimą šalyse: Lietuvos įvertis 12 balų aukštesnis nei Latvijos. Taip pat Lietuvos įverčiai penkiais balais aukštesni nei Latvijos verslo vadovų apklausose: Lietuva palankiau įvertinta Pasaulio ekonomikos forumo EOS ir IMD „Pasaulio konkurencingumo metinė ataskaita“ rengiamuose apklausose. Ekspertams vertinant politinės korupcijos paplitimą VDEM tyrime Lietuvos įvertis lyginant su Latvijos 2018 m. buvo dviem balais aukštesnis. Išsami Baltijos šalių visų KSI rodiklių balų palyginamoji lentelė – žr. *Priedą Nr. 3*.

Atlikus pirminių Lietuvos KSI šaltinių pokyčių analizę, buvo išsiaiškinta, kad 2018 m. pasikeitė keturi Lietuvą vertinantys rodikliai: du rodikliai buvo įvertinti palankiau, du – prasčiau nei ankstesniame vertinime, o likusių rodiklių įverčiai nekito.

Didžiausias pokytis tarp visų Lietuvą vertinančių KSI šaltinių – vienu balu išaugęs baudžiamojo persekiojimo už pasinaudojimą tarnybine padėtimi rodiklis. Bertelsmano Fondo ataskaitoje „Transformacijos indeksas, 2018“⁵ šis Lietuvos įvertis išaugo nuo 8 iki 9 balų iš 10 galimų. Transformacijos indekso tyrimas grįstas ekspertiniu valstybių vertinimu. Ataskaitoje teigiamai atsiliepta apie STT veiklos rezultatus politinės korupcijos srityje: minimi E. Masiulio, V. Uspaskicho, R. Pakso atvejai. Atkreiptinas dėmesys, kad ataskaita paskelbta 2017 m. pradžioje, bet remiasi 2015 m. ikiteisminių tyrimų ir teismų statistika.

Savo ruožtu kitas „Transformacijos indeksas, 2018“ rodiklis naudojamas KSI – antikorporcinė politika – nekito nuo 2010 m. ir yra vertinamas 8 balais iš dešimties. Įvertis grindžiamas tuo, kad nors Lietuvoje yra įdiegti visi būtini integralumo mechanizmai, antikorporcinės politikos diegimas yra palaikomas vyriausybės lygiu, bet korupcija yra laikoma rimta problema tiek gyventojų, tiek verslo atstovų požiūriu, o ypač problemiški išlieka sveikatos apsaugos sektorius ir viešųjų pirkimų sritis. Ataskaitoje kritiškai įvertintas Vyriausios tarnybinės etikos komisijos (VTEK) efektyvumas ir realus poveikis: teigiama, kad interesų deklaracijos nėra aktyviai analizuojamos, tiriamos, tarnybai trūksta proaktyvaus veikimo interesų konfliktų prevencijos srityje.

---

⁵ Prieiga per internetą: <https://www.bti-project.org/en/reports/country-reports/detail/itc/LTU/>

Nevienareikšmiškai keitėsi politinės korupcijos vertinimai. Ekspertai iš akademinio lauko tyrime „Demokratijos įvairovė“ (VDEM) politinę korupciją naujausiame 2017 m. vertinime įvertino geresniu balu nei 2016 m. Ekspertai atsakydami į klausimą „kiek paplitusi politinė korupcija šalyje“ 2017 m. Lietuvai skyrė 0,15 balo skalėje nuo 0 iki 1, kur 1 žymi aukštą korupciją šalyje. Tai 0,01 mažiau nei praėjusių metų vertinime, kai politinės korupcijos indekso balas buvo 0,16. VDEM tyrime skirtų balų pagrindimas nėra viešinamas, bet tikėtina, kad politinės korupcijos įvertis pagerėjo atliepdamas suaktyvėjusį baudžiamąjį persekiojimą.

Tarptautines rizikas verslui vertinantis Politinės rizikos centro tyrimas „Tarptautinis šalių rizikos gidas“⁶ Lietuvai skyrė prastesnį balą nei ankstesniais metais. Naujausiame vertinime Lietuvai skirta 0,58 balai iš 1, kur 1 reiškia labai paplitusią korupciją. Įvertis yra 0,08 balo prastesnis nei ankstesniais metais. Vertinant politinės korupcijos įtaką verslui, yra atsižvelgiama į verslui aktualios politinės korupcijos paplitimą ir suvokimą, verslo ir politikų ryšius. Šalių rizikos tyrimas jautriau atliepia viešąją nuomonę, žiniasklaidos turinį.

Verslo vadovų kritiškesnis požiūris į korupciją Lietuvoje atsiskleidžia IMD Pasaulio konkurencingumo metinės ataskaitos verslo vadovų apklausoje. Šiame tyrime 10 balų skalėje vertinama, kiek paplitusi korupcija ir kyšininkavimas šalies ekonomikoje, kur 10 balų reiškia, kad korupcijos ir kyšininkavimo visiškai nėra. Naujausiame vertinime verslininkai Lietuvą įvertino 3,52 balo, t.y. 0,45 balo prasčiau nei prieš metus.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos pozicija KSI reitinge yra susijusi ne tik su Lietuvos, bet ir kitų valstybių balų pokyčiais. Jei kitos valstybės tyrimuose buvo įvertintos geriau nei ankstesniais metais, o Lietuvos įvertis nekito, Lietuvos KSI balas galėjo sumažėti. Taisyklė galioja ir *vice versa* – jei kitos valstybės tyrimuose buvo įvertintos prasčiau nei ankstesniais metais, o Lietuvos įverčiai nekito – Lietuvos KSI balas galėjo didėti.

Taip pat pastebėtina, kad KSI rodiklis nėra itin jautrus valstybėse vykstantiems procesams: pokyčiams pavirsti skaitine išraiška užtrunka bent keletą metų. Tai KSI metodologijos silpnybė – tyrimas remiasi ankstesnių metų tarptautinių tyrimų rezultatais, kurie savo ruožtu analizuoja prieš dar vienerius ar dvejus metus vykusius procesus. Tad, nors tyrimas viešinamas 2019 metais, bet už Lietuvai skirtą įverčio slypi 2016 m. ir 2017 m. pradžios Lietuvos realijos.

---

⁶ Šio, kaip ir dalies kitų tyrimų duomenys nėra viešai publikuojami, bet prieiga suteikiama per Pasaulio Banko Pasaulinio valdymo indikatorių (angl. Worldwide Governance Indicators, toliau – WGI) tyrimo duomenų bazę. Prieiga per internetą: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#doc-sources>

IŠVADOS

Išanalizavus „Korupcijos suvokimo indekso 2018“ rezultatus darome šias išvadas apie globalias tendencijas:

1. Pasauliniu mastu pastebima, jog nepaisant kai kurių valstybių progreso, daugumai šalių nepavyksta pasiekti reikšmingos pažangos kovoje su korupcija. Nepakankama korupcijos kontrolė valstybėse veda prie demokratijos mažėjimo tendencijų. Tokiu būdu atsiranda užburtas ratas, kuomet korupcija silpnina demokratines institucijas, o silpnos institucijos tampa nepajėgios kovoti su korupcija.

2. Vakarų Europos ir Europos Sąjungos regione nepaisant egzistuojančio aukšto KSI – 66 balai, taip pat yra susiduriama su korupcijos rizikomis. Regione turėtų būti stiprinama pranešėjų apie korupciją apsauga, suteikiama daugiau galimybių piliečiams pranešti apie korupciją. Kai kurios Europos institucijos yra pažeidžiamos stiprėjančių politinių populistinių jėgų, naudojančių korupcines praktikas valdžiai įgyti ir išlaikyti.

Atsižvelgdami į „Korupcijos suvokimo indekso 2018“ atliktos apžvalgos rezultatus, darome šias išvadas apie Lietuvos antikorupcinės aplinkos situaciją:

1. Interesų konfliktų prevencija, efektyvios interesų kontrolės trūkumas ir nepakankamas institucijų įsitraukimas kuriant tvarią antikorupcinę aplinką išlieka iššūkiais, kurie slypi po žemesniu nei ES vidurkis Lietuvos KSI įverčiu. Taip pat, šis balas atliepia didesnę nei senosiose ES valstybėse korupcinės patirties paplitimą ir suvokimą, tiek tarp gyventojų, tiek tarp verslo atstovų.

2. Lietuvos KSI pokyčio stagnacijos nereikėtų suprasti kaip pačios antikorupcinės aplinkos nesikeitimo. Lietuva buvo įvertinta kaip sustiprėjusi baudžiamojo persekiojimo srityje, bet tuo pačiu nedaranti pastebimo proveržio korupcijos prevencijos politikos formavime, o ypač stinga rezultatyvaus praktinio korupcijos prevencijos įgyvendinimo.

3. Būtina tęsti pradėtus darbus siekiant suvaldyti politinės korupcijos rizikas. Nors trumpuoju laikotarpiu garsios bylos daro neigiamą poveikį valstybės vertinimams dėl augančio korupcijos suvokimo tarp verslo vadovų, bet akademinio lauko ekspertai būtent šiuos darbus įvardina kaip esminius mažinant sisteminės korupcijos apraiškas šalyje.

Priedas Nr. 1 „Lietuvos ir ES valstybių narių KSI pokytis 2012–2018 m.⁷“

Eil. Nr.	ES Valstybė narė	KSI 2018	Pokytis per metus	KSI 2017	KSI 2016	KSI 2015	KSI 2014	KSI 2013	KSI 2012
1	Danija	88	→	88	90	91	92	91	90
2-3	Suomija	85	→	85	89	90	89	89	90
2-3	Švedija	85	↑1	84	88	89	87	89	88
4	Nyderlandai	82	→	82	83	87	83	83	84
5	Liuksemburgas	81	↓1	82	81	85	82	80	80
6-7	Jungtinė Karalystė	80	↓2	82	81	81	78	76	74
6-7	Vokietija	80	↓1	81	81	81	79	78	79
8	Austrija	76	↑1	75	75	76	72	69	69
9	Belgija	75	→	75	77	77	76	75	75
10-11	Airija	73	↓1	74	73	75	74	72	69
10-11	Estija	73	↑2	71	70	70	69	68	64
12	Prancūzija	72	↑2	70	69	70	69	71	71
13	Portugalija	64	↑1	63	62	64	63	62	63
14-15	Slovėnija	60	↓1	61	61	60	58	57	61
14-15	Lenkija	60	→	60	62	63	61	60	58
16-18	Lietuva	59	→	59	59	59	58	57	54
16-18	Kipras	59	↑2	57	55	61	63	63	66
16-18	Čekija	59	↑2	57	55	56	51	48	49
19-20	Latvija	58	→	58	57	56	55	53	49
19-20	Ispanija	58	↑1	57	58	58	60	59	65
21	Malta	54	↓2	56	55	60	55	56	57
22	Italija	52	↑2	50	47	44	43	43	42
23	Slovakija	50	→	50	51	51	50	47	46
24	Kroatija	48	↓1	49	49	51	48	48	46
25	Rumunija	47	↓1	48	48	46	43	43	44
26	Vengrija	46	↑1	45	48	51	54	54	55
27	Graikija	45	↓3	48	44	46	43	40	36
28	Bulgarija	42	↓1	43	41	41	43	41	41

⁷ Nuo 2012 m. KSI yra vertinamas 10 balų skalėje. Ankstesni duomenys nėra pateikiami, nes metodologiniai skirtumai neleidžia palyginti jų pokyčių dinamikos.

Priedas Nr. 2 „Lietuvos KSI 2018 m. pirminių šaltinių įverčių pokytis“

	Tyrimas	Tyrimo tipas	Vertinimas indikatorius	Balas, naudotas KSI 2017	Balas, naudotas KSI 2018
1.	Freedom House „Nations in Transit“	Ekspertinis vertinimas	Korupcija	3,5 iš 7 (kur 7 – labai gerai)	3,5 iš 7 (kur 7 – labai gerai)
2.	Bertelsmann Foundation „Sustainable Governance Index“	Ekspertinis vertinimas	Korupcijos prevencija	6/10 (kur 10 – labai gerai)	6/10 (kur 10 – labai gerai)
3.	Varieties of Democracy Project	Ekspertinis vertinimas	Politinės korupcijos paplitimas	0,16 (skalėje 0-1, kur 1 – aukšta korupcija)	0,15 (skalėje 0-1, kur 1 – aukšta korupcija)
4.	Bertelsmann Foundation „Transformation Index“	Ekspertinis vertinimas	4.1. Baudžiamasis persekiojimas už piktnaudžiavimą tarnybine padėtimi	8/10 (kur 10 – labai gerai)	9/10 (kur 10 – labai gerai)
			4.2. Antikorupcinė politika	8/10 (kur 10 – labai gerai)	8/10 (kur 10 – labai gerai)
5.	Global Insights „Business Conditions and Risk Indicators“	Ekspertinis vertinimas	Verslo korupcinė patirtis	0,67 (kur 1 – labai gerai)	0,67 (kur 1 – labai gerai)
6.	Economist Intelligence Unit „Country Risk Guide“	Ekspertinis vertinimas	Korupcijos paplitimas viešajame sektoriuje	0,5 (kur 1 – labai gerai)	0,5 (kur 1 – labai gerai)
7.	Institute for Management Development „World Competitiveness Yearbook“	Verslo vadovų apklausa	Kyšininkavimo ir korupcijos paplitimas ekonomikoje	3,97/10 (kur 10 – labai gerai)	3,52/10 (kur 10 – labai gerai)
8.	Political Risk Services International „Country Risk Guide“	Analitinis vertinimas	Korupcija politinėje sistemoje	0,5/1 (kur 1 – didelė rizika)	0,58/1 (kur 1 – didelė rizika)
9.	World Economic Forum „Executive Opinion Survey“	Verslo vadovų apklausa	Nepublikuojama	Nepublikuojama	Nepublikuojama

Priedas Nr. 3 „Baltijos šalių KSI 2018 m. ir jo šaltinių įverčių palyginimas“

Valstybė	KSI	Reitingas	Šaltinių skaičius	Bertelsmann Foundation Sustainable Governance Index	Bertelsmann Foundation Transformation Index	Economist Intelligence Unit Country Ratings	Freedom House Nations in Transit Ratings	Global Insight Country Risk Ratings	IMD World Competitiveness Yearbook	PRS International Country Risk Guide	World Economic Forum EOS	World Justice Project Rule of Law Index	Varieties of Democracy Project
Estija	73	18	10	79	77	72	77	71	65	67	71	73	75
Lietuva	59	38	9	62	69	55	62	59	50	51	54		68
Latvija	58	41	9	70	57	55	68	59	45	52	49		66